

Utvärdering av vården vid astma och KOL

2018

Utvärdering av vården vid astma och KOL

Vården behöver bli bättre på att upptäcka patienter med astma och KOL, och alltid erbjuda rökavvänjning. Det visar Socialstyrelsens utvärdering av vården vid astma och KOL.

Vad är astma och KOL?

Astma och kroniskt obstruktiv lungsjukdom (KOL) är två stora folksjukdomar som hälso- och sjukvården kan påverka genom medicinska insatser samt tidig upptäckt och behandling.

I Sverige har omkring 800 000 personer astma och 400 000–700 000 personer KOL. Omkring 3 000 personer dör årligen i KOL och dödligheten ökar, främst bland kvinnor.

Vad visar utvärderingen?

Socialstyrelsens utvärdering av vården vid astma och KOL, belyser om landstingen och regionerna arbetar på det sätt som rekommenderas i Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård vid astma och KOL från 2015.

Utvärderingen visar att en del av rekommendationerna i riktlinjerna har fått genomslag i verksamheterna, t ex skattning av hälsostatus med de strukturerade frågeformulärens ACT och CAT.

Men det finns områden som behöver förbättras för att patienterna ska få en god vård.

Fler behöver diagnostiseras

Det finns i dag en underdiagnostik av både astma och KOL. Detta innebär att många personer inte får en effektiv behandling, vilket ger en sämre hälsa som följd.

Vården bör erbjuda patienterna dynamisk spirometri. En noggrann diagnostik bör även omfatta en utvärdering av hur allvarlig sjukdomen är, för att ge rätt behandling till rätt person.

Mätning av lungfunktionen med spirometri är en förutsättning för diagnos och för fortsatt korrekt omhändertagande.

Det finns stora skillnader mellan de olika landstingen (regionerna).

Fler behöver erbjudas rökavvänjning

Rökning är den främsta orsaken till KOL i Sverige. Att sluta röka är därför den viktigaste åtgärden för personer med KOL. Rökstopp är den enda åtgärden som kan bromsa sjukdomsutvecklingen och minska lungfunktionsförsämringen över tid. För personer med astma som röker ger rökstopp minskade astmasymtom. Utvärderingen visar att patienter i varierande utsträckning erbjuds stöd att sluta röka av hälso- och sjukvården.

Fler behöver få patientutbildning

Hos personer med astma och KOL ger patientutbildning i kombination med stöd till egenvård minskad risk för sjukhusinläggningar, akutbesök och sjukfrånvaro. Det leder också till en förbättrad livskvalitet och ökad förmåga till aktiviteter i det dagliga livet. En patientutbildning bör innehålla information om sjukdomen, aktuell läkemedelsbehandling inklusive inhalationsteknik, lämplig egenvård samt information om olika riskfaktorer.

Många kliniker och mottagningar erbjuder strukturerad utbildning för patienter, men det finns stora variationer mellan landstingen (regionerna).

Läkemedelsbehandling vid astma och KOL

Läkemedel mot obstruktiv lungsjukdom är en viktig del i behandlingen av astma och KOL. Utvärderingen visar hur vanligt det är med läkemedelsbehandling, hur ofta olika läkemedelstyper används samt geografiska skillnader i landet.

Fler områden som behöver förbättras

Det finns fler områden som landstingen och regionerna samt i relevanta fall kommunerna behöver förbättra:

- erbjuda allergiutredning till barn och ungdomar med misstänkt astma.
- erbjuda skriftliga behandlingsplaner till patienterna.
- erbjuda patienter uppföljning och återbesök.
- erbjuda fortbildning till personalen samt ha tillgång till astma- och KOL-sjuksköterska.
- samverka för att få en gemensam syn på processen för en god vård vid astma och KOL.

Vad är nationella riktlinjer och utvärderingar?

Nationella riktlinjer och utvärderingar består av rekommendationer, utvärdering, målnivåer och indikatorer. Rekommendationerna berör diagnostik och utredning, läkemedelsrelaterad behandling, omvårdnad och rehabilitering samt symtombedömning och uppföljning. De vänder sig i första hand till beslutsfattare och verksamhetsledningar, men kan också vara till nytta för yrkesverksamma, patientföreningar och media.

År 2017 genomförde Socialstyrelsen en översyn av rekommendationerna. Syftet är att säkerställa att de är aktuella och bygger på bästa tillgängliga kunskap.

Besök vår webbplats för mer information

Utvärderingen, målnivåer, indikatorer och riktlinjernas rekommendationer för vård vid astma och KOL finns på Socialstyrelsens webbplats, www.socialstyrelsen.se.